

Ермак Г.В.аспірант кафедри педагогіки та педагогічної майстерності
Мелітопольський державний педагогічний університет**УДК 373.5.015.31:17.022.1****АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОЦЕСУ
МОРАЛЬНОЇ ОСВІТИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

У статті описується актуальність вирішення проблеми моральної освіти у взаємозв'язку з духовним становленням особистості та необхідність виховання людини з високою моральною культурою. Аналізується аксіологічний підхід до цієї проблеми у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, які вивчали структуру самого процесу морального розвитку особистості, становлення етичних норм і цінностей.

**АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД В ИССЛЕДОВАНИИ ПРОЦЕССА
МОРАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УЧАЩИХСЯ**

В статье описывается актуальность решения проблемы морального образования во взаимосвязи с духовным становлением личности и необходимость воспитания человека с высокой моральной культурой. Анализируется аксиологический подход к этой проблеме в трудах отечественных и зарубежных учёных, которые изучали структуру самого процесса морального развития личности, становления этических норм и ценностей.

**AXIOLOGICAL APPROACH TO THE PROBLEM OF MORAL
EDUCATION OF STUDENTS**

The article deals with the problem of moral education and its interconnection with spiritual formation of personality. It pays attention to the importance of a person with high moral standards. In this article the axiological approach in the treatises of domestic and foreign scientists is analysed. They studied the process of personality's moral development, formation of ethics norms and values.

Актуальність проблеми.

Вивчаючи історію нашої держави, можна зазначити, що виховання учнівської молоді є одним з найважливіших питань на кожному етапі процесу державотворення в Україні. Освіта та виховання є не лише проблемою школи, а й проблемою держави, оскільки в цьому полягає успішність роботи із вирішення складних соціально-педагогічних проблем. В наш час, коли для України важливою метою стало піднесення до високого рівня цивілізаційного розвитку та інтегрування до європейської спільноти, для вітчизняної педагогіки найважливішою метою стало моральне виховання людини.

Це розкривається в законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст.”, “Стратегії національної безпеки України”, “Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності”, “Концепції виховання гуманістичних цінностей учнів загальноосвітньої школи”.

Ідеї моральної освіти учнівської молоді є досить актуальними, і чи не найбільшу вагу вони набувають для реформування середньої освіти. Сьогодні, як

ніколи, вчителі потребують не тільки збагачення навчально-пізнавального змісту навчання, а й вирішення проблем моральної освіти у взаємозв'язку з духовним становленням особистості. У наш час особливо гострим є заклик про створення належних умов для виховання особистості з високою моральною культурою.

Аксіологічний підхід у моральній освіті розглядався в дослідженнях В. Барішнікова, І. Беха, Н. Ганнусенко, К. Чорної, М. Даніленко, І. Мельніченко, П. Ігнатенко, О. Сухомлинської та ін.

Мета дослідження полягає у аналізі аксіологічного підходу у моральній освіті особистості.

Виклад матеріалу дослідження.

У наш час високих технологій відбувається руйнування “систем вищих, гуманістичних цінностей, які визначають головні, ідеали і смисл як суспільного, так і особистісного буття”, знецінення понять доброти, совісті, гідності, матеріалізація особистості, перевага продуктивної творчості над культурною, з огляду на процеси у формуванні особистості в сучасному світі, на перший план виходить розвиток моральних цінностей [3, с.120].

Ми вважаємо, що без таких моральних цінностей як відповідальність, добро, толерантність, людяність, почуття власної гідності не можна сподіватися на розвиток особистості з високими духовно-моральними принципами.

Цінності людського життя є базою в аксіологічному підході до моральної освіти учнівської молоді. Цей підхід є закономірним, оскільки саме загальнолюдські цінності і цінності соціально значимої діяльності особистості визначають сутність повноцінного життя людини у суспільстві.

Процес моральної освіти в рамках аксіологічного підходу характеризується через оптимізацію розвитку у людини загальнолюдських цінностей, що сприяють забезпеченню формування емоційно-ціннісного ставлення до суспільства.

Відмітимо, що Т. Бобро писала про те, що: “Ціннісні орієнтації відносяться до складних особових утворень, що впливають на всі аспекти життя людини, вони виявляють свідоме відношення особистості до явищ дійсності, і визначають її позицію по відношенню до людей, суспільства та до себе” [2].

Потенціал людини, її моральне вдосконалення, особистісний розвиток розкриваються, за І. Бехом, через гуманістичні цінності. Моральні принципи розглядаються І. Бехом у різних аспектах: аксіологічний, гносеологічний, когнітивний та суб'єктно-особистісний.

Аксіологічний аспект характеризується зверненням особистості до вищих духовних цінностей, таких як Добро, Свобода, Обов'язок, Честь, Совість, Гідність, Щастя та Любов;

гносеологічний проявляється у засвоєнні людиною етичних правил у сфері спілкування і поведінки та їх застосування у повсякденному житті;

когнітивний аспект розкривається в умінні людини пізнати саму себе через призму гуманістичних цінностей як суб'єкта діяльності і відносин, та усвідомлення своїх можливостей;

суб'єктно-особистісний характеризується осмисленням людиною своєї причетності до світу, як до суб'єкта соціальних відносин [1].

Аксіологічний (“аксіологія” – від грець. *axia* – “цінність”, *logos* – “слово”) підхід

у моральній освіті учнівської молоді орієнтує педагогів на усвідомлення значимості їх особистісного розвитку, в процесі якого особистість має виступати вищою цінністю суспільства й самоціллю суспільного розвитку (І. Бех, Н. Ганнусенко, К. Чорна та ін.). Так, у Концепції виховання гуманістичних цінностей учнів загальноосвітньої школи йдеться про те, що у вітчизняній педагогіці все ще існують “застарілі способи передачі ціннісного ставлення до світу” і учень “не розглядається як найбільша соціальна цінність, суб’єкт соціального життя, саморозвитку і самовизначення”. Автори впевнені у тому, що моральне виховання молоді з позиції “гуманістичних цінностей особистості” стає найбільш актуальною у нашому суспільстві [1].

Ми також вважаємо, що процес моральної освіти, не завжди має інноваційні ознаки. Для процесу моральної освіти учнівської молоді аксіологічний підхід може виступати як основа однієї зі складових нашого дослідження – моральних цінностей, що мають продукуватися у нашому суспільстві – відповідальність, чесність, гідність, милосердя – які є статичними, закладеними у самій природі людини.

Вирішенню проблеми моральної освіти на основі аксіологічного підходу присвячені праці Е. Дюркхайма, Л. Кольберга, Ф. Пауера, Ж. Піаже, які вивчали структуру самого процесу морального розвитку особистості, становлення етичних норм і цінностей. Моральна освіта в цьому плані постає як процес формування та засвоєння гуманістичних цінностей та принципів, що більшою мірою визначають розвиток особистості.

Так, Ж. Піаже писав, що дитина конструює і перебудовує свої уявлення про навколишній світ, шляхом взаємодії з ним, таким чином, уявлення про мораль теж можна охарактеризувати як поняття, що розвивається. Моральні цінності дитина засвоює спочатку шляхом чіткого підпорядкування загальноприйнятим правилам та нормам. Він вважав, що у моральній освіті не шкільні заклади, а саме учні мають ухвалювати рішення щодо загальних моральних якостей що базуються на понятті “справедливість”. Ж. Піаже вважав, що перед педагогом постає важке завдання, він має надати учням можливість особистого відкриття через розв’язання специфічного завдання, ніж нав’язувати їм вже існуючі моральні норми і цінності.

Е. Дюркхайм розглядав моральну освіту як результат соціальної взаємодії в колективі, так званого занурення в нього. Проте він вважав, що моральний розвиток особистості є природним результатом його приналежності до певної соціальної групи, в якій вже існують обумовлені норми і правила.

Л. Кольберг відзначав, що спосіб мислення у дітей формується через їх досвід, що приводить до розуміння таких моральних понять як справедливість, рівність і милосердя. Він ідентифікував шість рівнів моральних суджень дитини. Формування кожного з рівнів значно впливає на уявлення про мораль в майбутньому. Л. Кольберг відкидав традиційний підхід у моральній освіті, згідно якого вчитель надає знання про моральні норми і принципи за допомогою прикладів і переконань, дає учням можливість вивчити ці моральні норми за допомогою практики, а потім оцінює їх. Він вважав, що дітям не потрібно давати установки, які моральні норми вірні, а які невірні, тому що норми моралі залежать від соціальних, культурних і особистих переконань вчителя. Л. Кольберг був впевнений в тому, що немає однієї правильної відповіді в етичній дилемі і особиста думка вчителя не може бути єдиною правильною, адже, за його переконанням, існує лише одна безперечна моральна цінність – це толерантне

відношення до різноманітних поглядів на норми і цінності моралі. За Л. Кольбергом, вчителів відводиться місце модератора моральної дискусії у моральній освіті і він має право на власну правильну думку. Підсумок моральної освіти подібних дискусій полягає лише у підтримці особи у переході на новий етап розвитку морального судження. Він і його колеги заснували школи під назвою “Просто співтовариство” (Just community), метою яких став моральний розвиток учнів [4].

Таким чином, аксіологічний підхід до проблеми моральної освіти учнів має широке поле і може бути представлений у контексті розробки основи процесу освіти в цілому на засадах таких цінностей, як справедливість, толерантність, чесність, порядність, ураховуватися при складанні планів уроків, спеціальних занять, мети і завдань різноманітних освітніх програм.

Список літератури

1. Бех І. Д. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів загальноосвітньої школи (до факультативного курсу “Основи гуманістичної моралі”) / І. Бех, Н. Ганнусенко, К. Чорна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uath.org/index.php?news=478>
2. Бобро Т. П. Ценностные ориентации учителя в условиях личностно ориентированного обучения. : автореф. дис. на получение науч. степени кан. псих. наук. : спец. 19.00.07 “Педагогическая психология” / Бобро Татьяна Петровна ; МГУ им. М. А. Шолохова. – М., 2007. – 21 с.
3. Християнські цінності: історія і погляд у третє тисячоліття. Збірник наукових записок Національного університету “Острозька академія”. – Острог, 2002. – Том VI. – 544 с.
4. Moral Development and Moral Education: An Overview / Mary Elizabeth Murray. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tiger.uic.edu/lnucci/MoralEd/overview.htm>